

Urşuň hakykylygy we global parahatçylyk hereketi

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 24 январа, 2025

Urşuň hakykylygy we global parahatçylyk hereketi URŞUŇ
HAKYKYLYGY we GLOBAL PARAHATÇYLYK HEREKETI...

Aslynda uruş hiç haçanam durmuşymyzdan sogrulyp çykyp gitmedi. Ýa içinde bolduk, bir bir gyrasynda. Käte alysdan eşidilýän bir nala bolup gulagymyza geldi, käte alkymymyzda edilen dady-perýat bolup ýaňlandy. Kämahal alyslarda bir ýerde bombalar ýaryldy, kämahal bombanyň sesi öýmüziň içine gelip ýetdi.

Durmuşymda täsirini başdan geçirilen uruşlar, çaknyşyklar, gapma-garşylyklar bolup geçdi. Araçäkler hereketlendi, tanklar sürüldi, front liniýalary açyldy, köçelerde ölüm habarlary ýaňlandy. Millionlar elewredi, ýoksullyk kök urdy.

Adamzady pürreläp uruşlar dowam etdi, dowam etdigiçe-de dürli paýtagtlarda ýygnaňsyklae geçirildi, pikir alşyldy, gürleşildi, gürleşildi...

Soňra ýene uruş dowam etdi. Kimsi frontda gutardy, kimsi şeýdip sowadyja salyndy, kimsi tegelek stolyň başynda dowam etdi, müňlerçe adamyň ömür tanapy üzüldi, urşuň pidasy boldy.

Mahabatdan Palestina, Kiprden Owganystana, Halapçadan Ruanda, Erbilden Bosniýa, Siriýadan, Kobaniden Şengala, Ýemene, Ermenistana, Azerbaýjana, Kawkazlara, Mýanmarda nijeme uruşlar bolup geçdi.

Şäherler ýer bilen ýegsan boldy, millionlarça adam ýerinden-ýurdundan jyda düşdi. Göç ýollary adam bedenlerine düşeldi, adamkärçilik towsa göterildi.

Siriýada tutaşan ot sönmänkä indem Russiýa-Ukraina urşy gadymy hekaýaty täzedan janlandyryp, durmuşymyza sokdy.

Ýogsam bolmasa Ýakyn Gündogarda, Kawkazlarda, Afrikada ownukly-irili uruşlar önem dowam edýärdi. Içerki gapma-garşylyklar, agdarlyşyklar, topalaňlar, tolgunşyklar ýyggy-ýyggydan bolup duran zatdy. Ýagny az salymlyk asudalygy hasaba almanda, uruş hemişe bolup geldi. Kämahal ot alyp tutaşdy,

käwagt burugsap ýandy.

Diňe biz uruş belasynyň göni özüme galtaşmadyk wagtlarynda bolup geçenleri görmezlige salyp, durmuşymyza dowam etdik.

Urşuň ýykgynçylykly täsiri bizden uzak boldugyça urşy görmedik, gürrüňini etmedik, bolup geçýänlere gulak gabartmadyk. Haçanda teleýaýlymlar uruşlardan bermäge başlady welin, biz hop oturyp, hop turduk. Hemişe bolýan uruşlaryň islenilen epizody bize görkezilende uruşyň gürrüňini etmäge başladyk.

Edil häzirki bolşy ýaly.

Russiýa-Ukraina uruşy öýlerimiziň içinde bolýar. Belli bir derejede täsirini duýmaga başladyk. Hasam ýykgynçylykly taraplary boljaga meňzeýär.

Uruş hasam giňejekmi bilemok, ýöne şuny anyk bilýärim: adamlar uruşa garşy düýpli garşylyk we mantyk görkezmese, bu hasratlar dowam eder durar.

Dünýäde uruşa garşy düşünje güýçli bolan bolsady, hiç bir döwlet, hiç bir jemgyýet, hiç bir toparlanma başga bir döwletiň, jemgyýetiň, medeniýetiň topragyna, gymmatlyklaryna, sungatyna çozmaga ýürek edip bilmezdi.

Emma gynansak-da, jemgyýetler özlerinden daşdaky uruşlara biperwaý garaýar, uzakdan näletlese-de, alkymynda bolýan uruşa el çarpyp, aslynda umuman alanda uruşlary goldaýar.

Çünki, uruş gara güýç, parahatçylyk – ahlak işidir. Gara güýç – zorlukdyr, ahlak bolsa söýgi we doganlykdyr.

Uruş adamzadyň özi bilen ýaşıytdaş. Hekaýaty hem gadymy, hem uzak, hemem sarsdyryjy, elendiriji.

Uruşy hemmeler gowy bilýär, hatda başdan geçirýär, zyýan görýär we netijelerine döz gelýär. Uzagynda bolsa-da uruşyň gara ýalny adamlara täsir edýär. Tebigat, jemgyýet, adam bir bitewi ýagdaýda jümle janly-jandar hekaýatyň jümmüşinde we eýmenç tragediýalar bolup geçýär.

Müňlerçe ýyllyk taryhy tejribä garamazdan adamzat uruş meselesinde iň gadymy döwürleri-de aşyp bilmedi.

Bu babatda häzirem ilkidurmuş obşinasynda galandygyny aýtmak mümkin.

Hekaýat bilşiňiz ýaly, hemme zat öňküligine dur. Diňe wagt üýtgeýär. Adamlar uruş-jenjelsiz bir ýol gözlemek meselesinde ilkidurmuş obşinasynyň rehim-şepagatsyzlygyndan saplanyp bilenok.

Wagt, ýer, sistemalar üýtgeýär, emma adamyň uruşa bolan

garaýşy we ele alyş formasy üýtgemeyär. Güýç tapan, serişde ulanan, ýarag ýasap bilen içindäki jandary peýwagtyna goýberýär, erbetligi toplaýar.

Ne ahlak galýar, ne-de merhemet. Ahlagy bir gyra zyňýar, doganlygy ýatdan çykarýar we uruşy häkimiýetiň serişdesine öwürýär.

Ýykýar, ýakýar, öldürýär, ölýär...

Ilkidurmuş obşinasynda, hatda ondanam öňki eýýamlarda adamlar biri-birini daş bilen, taýakdyr sapan bilen biri-birlerini öldürse, XXI asyrda has ösen ýaraglar bilen biri-birini gyrýar. Hatda has gorkunç möçberlerde öldürmeler we ölmeler bolup geçýär.

Eýsem, üýtgän zat barmy?

Ýaraglaryň ölüm howply täsiri, harby lybaslar, taktikalar...

Başga hiç zadam üýtgänok!

Adam adamyň gurdy, ganymy, hatda jandary bolmaga dowam edýär.

Her ýerde, her wagt gadymky hekaýat gaýtalanýar.

Iň mukaddes ýerde, iň owadan sebitde, iň baý ýurtda iň bol suwly geografiýada adam adamyň gurdy bolmaga dowam edýär.

Birmahal şuny okapdym:

«Adam adamyň gurçugydyr».

Kim ýazypdyr, kim aýdymdyr, ýatdan çykarypdyryn. Belki, gözleg düwmesine ýazsam, sözüň eýesiniň kimdigini bilerdimem.

Ýazmadym, gaýtam «Nämüçin bular ýaly gödek we sarsydyryjy dillenişdir» diýip bu ajy hakykaty ýazana gaharym geldi.

Düşünýäňizmi? «Adam adamyň gurçugydyr»¹ diýipdir.

Pikir edip oturýan welin, aýtmaga söz tapamok.

Şeýhmus ÇAKYRTAŞ,

dokumental fotosuratçy, blogger.

cakirtasseymus@gmail.com

09.03.2022 ý.

[1] Tomas Gobbsyň aýdan sözi Publisistika